

Wat is natuurlijke landbouw?

Natuurlijke landbouw is landbouw die samenwerkt met en een herstellend effect heeft op biodiversiteit. Dat wil zeggen:

1. Gezonde bodem centraal
2. Van monocultuur naar mengteelt
3. Drastisch minder externe middelen zoals kunstmest en pesticiden
4. Het zo veel mogelijk stimuleren van de lokale ecologie

Natuurlijke landbouw kent diverse vormen: regeneratieve landbouw, agroforestry, permacultuur en ook bepaalde vormen van biologische en biodynamische landbouw. De vier principes zijn ons uitgangspunt. Ze zijn binnen de eerder genoemde vormen van landbouw toe te passen. Daarmee vormt natuurlijke landbouw een overkoepelende term voor iedereen die op zijn eigen manier met de natuur mee boert.

De vier principes

I Gezonde bodem centraal

Uitgangspunt Je gaat aan de slag met het opbouwen van een gezonde bodem, of je hebt een gezonde bodem. Dat betekent concreet een bodem met een grote diversiteit en hoeveelheid aan bodemleven, een goede structuur en voldoende nutriënten in kringloop. Onder bodemleven verstaan we organismen zoals wormen, insecten en mijten, nematoden en protisten, en bacteriën en schimmels.

Hoe neem je dit waar? Bodemgezondheid meet je via bodemanalyse, uitgevoerd door een externe organisatie. Afhankelijk van hoe je jouw bodem wilt verbeteren, maak je een keus. Ook is een aantal kenmerken met het blote oog te zien, zoals hoe je bodem reageert op hevige regen, de bodemstructuur (niet verdicht) en de hoeveelheid regenwormen en andere organismen. Kijk ook naar de diepte van wortels in de bodem.

Effect Jouw bodem kan:

- regenwater beter opnemen en vasthouden voor drogere periodes, ook bij hevige neerslag;
- zich beter weren tegen ziektes en plagen;
- koolstof beter opslaan en;
- productief blijven zonder, of met minder, externe middelen (zie ook punt 3).

Hoe doe je dit?

- Houd de grond bedekt met groenbemester of ander organische materiaal, zoals mulch of compost.
- Houd waar mogelijk levende wortels in de grond. Doe dit bijvoorbeeld met meerjarige beplanting tussen de akkers of door bij melkveehouderij te kiezen voor grasmix met kruiden en grassen die dieper wortelen.
- Maak gebruik van niet-kerende grondbewerking; verstoor de grond zo min mogelijk door zo min mogelijk te ploegen of de bodem op andere manieren te bewerken.
- Ga verdichting van de bodem zo veel mogelijk tegen. Gebruik zo licht mogelijke machines over vaste rijpaden, en bewerk de grond alleen wanneer deze het toelaat – dat is overal verschillend.

2. Van monocultuur naar mengteelt

Uitgangspunt is het verbouwen van verschillende gewassen en/of het houden van diverse dieren om zo een sterker bedrijf neer te zetten. De verschillende soorten versterken elkaar, de bodem en de directe omgeving. Kwaliteit gaat hier boven kwantiteit. De werkbaarheid verschilt per locatie, type bedrijf en voorkeur van ondernemer, en kan je als boer het beste vrij invullen.

Hoe neem je dit waar? Diversiteit in gewassen en dieren is met het oog goed waar te nemen. Het versterkende effect is echter belangrijker. Zo zijn er minder externe middelen nodig om de gewassen of dieren gezond te houden (zie principe 3), en groeien ze beter.

Effect Mengteelt is een middel. Het doel is:

- een gezonde bodem (zie principe 1);
- een weerbaarder systeem door diversiteit en onderbreking van soorten - een ziekte op één rij gaat niet direct over naar andere rijen;
- en een financiële weerbaarheid door diversificatie van producten.

Hoe doe je dit?

- In de akkerbouw werk je zo veel mogelijk met een positieve vruchtwisseling, doordat steeds andere gewassen elkaar opvolgen op hetzelfde perceel. Werk bijvoorbeeld in stroken- of mengteelt.
 - Strokenteelt zorgt ervoor dat stroken niet te breed zijn opgezet, zodat de diversiteit van de gewassen elkaar en de omgeving kan versterken.
 - Mengteelt betekent het zaaien en oogsten van soorten door elkaar heen op hetzelfde perceel.
 - Werk bij meng- en strokenteelt bijvoorbeeld met diverse eenjarige gewassen. Een combinatie van eenjarige en meerjarige gewassen levert voordelen op voor gewasweerbaarheid en de bodem, doordat de meerjarige gewassen geworteld blijven.
- Werk je bij een melkveehouderij? Werk dan met gemengd grasland of vaste beplanting in de vorm van een voederhaag of struweel. Kies bij inkoop van diervoeder voor een natuurlijke optie uit een gemengd systeem. Wanneer passend heeft lokaal geteeld diervoeder de voorkeur, om de kringloop zo lokaal beter te sluiten (zie ook principe 3).

3. Een drastische vermindering van externe middelen

Uitgangspunt Dit omvat externe middelen die de werking van de natuur in de weg kunnen staan. Denk aan kunstmest, chemische gewasbeschermingsmiddelen, antibiotica, wormmiddelen en krachtvoer. Er wordt gezocht naar natuurlijke alternatieven. Binnen afzienbare tijd verwachten we dat niet-natuurlijke input volledig vervangen is door natuurlijke alternatieven.

Hoe neem je dit waar? Externe middelen die natuurlijke processen verstoren zijn afwezig of worden afgebouwd.

Effect van natuurlijke alternatieven voor chemische input is:

- De natuurlijke processen komen weer op gang. Denk aan de watercyclus, mineralenkringloop en dierlijke processen. Door minder pesticiden kunnen meer bestuivers en plaagonderdrukkende insecten hun werk beter doen.
- Een meer zelfredzaam bedrijf dat minder afhankelijk is van de inkoop en werking van externe middelen.
- De afname van gewasbeschermingsmiddelen beschermt de diversiteit aan leven op het land.
- De kringloop is beter te sluiten door te werken met natuurlijke opties.
- Deze kringloop is verder lokaal te sluiten met bijvoorbeeld natuurlijke mest van lokaal gehouden dieren.

Hoe doe je dit?

Stop met het gebruik van kunstmest, chemische gewasbeschermingsmiddelen, antibiotica, wormmiddelen en krachtvoer. Of bouw dit gebruik af. Alternatieven:

- Voer koeien pensgericht, waardoor de koe gezonder is en de bodem de mest beter opneemt.
- Lokale samenwerking tussen akkerbouw en veeteelt maakt uitwisseling van dierlijke mest en diervoeding mogelijk.
- Trek natuurlijke vijanden van plaagdieren aan door uilenkasten, vogelhuisjes of vleermuiskasten te bouwen. Of leg kruidenrijke stroken aan waar plaagonderdrukkende insecten zich thuis voelen.

4. Het zo veel mogelijk stimuleren van de lokale ecologie

Uitgangspunten De boerderij is onderdeel van de lokale ecologie. De boer:

- is bewust van de lokale ecologie rondom zijn boerengrond en de dieren- en plantensoorten daar;
- versterkt de lokale ecologie zo veel mogelijk en hindert deze zo min mogelijk;
- zoekt naar manieren waarop de lokale ecologie en eigen bedrijfsvoering elkaar kunnen versterken.

Waar mogelijk betreft de boer ook omliggende gronden, omdat lokale ecologie verder strekt dan je eigen grond.

Hoe neem je dit waar? Kijk naar:

- de keuze voor lokale gewas- en dierrassen;
- of niet-productieve ruimte op het erf wordt ingezet om lokale ecologie en biodiversiteit ruimte te geven;
- of lokale dieren, planten en natuur zijn meegenomen in besluitvorming, bijvoorbeeld door te maaien na het broedseizoen;
- en hoe de natuurlijke processen de ruimte krijgen op de productieve stukken (zie principe 3).

Effect Op je land is er een betere samenwerking met natuurlijke processen waardoor:

- je minder hoeft in te grijpen (zie principe 3);
 - je zo veel mogelijk kringlopen (lokaal) kunt sluiten (zie principe 3);
 - en het systeem beter bestand is tegen extreme (klimaat)omstandigheden.
- Bovendien heeft dit een positievere invloed op de lokale gemeenschap - van mens, dier en natuur. Denk aan een betere waterkwaliteit, ruimte voor insecten of vogels, of prettige wandelroutes voor buurtbewoners.

Hoe doe je dit?

- Kies voor inheemse soorten of lokale rassen die het goed doen op lokale gronden en bij lokale weersomstandigheden, die bovendien goed samengaan met inheemse dier- en plantsoorten.
- Geef letterlijk ruimte aan de natuur op (ongebruikte) stukken land of via akkerranden die de juiste insecten aantrekken. Denk ook aan het aanplanten van bufferstroken voor waterkwaliteit of windhagen voor windafvang voor andere gewassen.
- Houd rekening met lokale diersoorten door te letten op broedperiodes bij maaien of maaiafval te laten liggen om een schuilplek te creëren voor lokale dieren.